

Formació contínua i metodologies actives

-Informe-

iddOCENTE

Maig 2025

1. Introducció

L'educació actual s'enfronta a reptes sense precedents derivats dels ràpids canvis socials, tecnològics i culturals que caracteritzen el nostre temps. Per a respondre a aquests desafiaments, el professorat ha d'actualitzar constantment els seus coneixements i habilitats, adaptant les seves pràctiques a un alumnat cada vegada més divers i a contextos educatius en transformació. La formació contínua es presenta com un element essencial perquè els docents puguin mantenir-se al dia i exercir un ensenyament de qualitat, capaç de fomentar el desenvolupament integral dels alumnes.

Les metodologies actives, per part seva, són enfocaments pedagògics que situen a l'alumne com a protagonista del seu aprenentatge, promovent la participació, la reflexió i la col·laboració. Aquestes metodologies contribueixen a desenvolupar competències clau per al segle XXI, com ara el pensament crític, la creativitat i el treball en equip. En aquest informe s'analitzarà com la formació contínua del professorat és un motor fonamental per a la implementació efectiva de metodologies actives, contribuint a la innovació educativa i a la millora dels resultats d'aprenentatge.

2. La formació contínua com a motor de transformació

La formació contínua és un procés permanent i sistemàtic que permet al professorat actualitzar i ampliar les seves competències professionals al llarg de la seva trajectòria. Aquest procés abasta diverses modalitats, des de cursos presencials fins a formacions en línia, tallers, seminaris i programes d'especialització. A més, la formació contínua inclou la reflexió sobre la pràctica docent i la participació en comunitats professionals d'aprenentatge.

Els beneficis de la formació contínua són múltiples. A nivell individual, millora la motivació i el compromís professional, així com la capacitat per a afrontar nous reptes pedagògics i tecnològics. En l'àmbit institucional, contribueix a crear un clima escolar positiu, fomenta la col·laboració entre docents i afavoreix la innovació en els processos educatius. A nivell social, enforteix el sistema educatiu en preparar a docents capaços de respondre a les demandes actuals i futures.

A Espanya, diversos estudis han demostrat que la formació contínua està vinculada a millores significatives en la qualitat educativa i a la implementació de pràctiques pedagògiques innovadores (INTEF, 2022; Ministeri d'Educació i Formació Professional, 2020). A més, les polítiques educatives han apostat per incentivar aquesta formació com a part fonamental del desenvolupament professional docent.

3. Metodologies actives: característiques i beneficis

Les metodologies actives es caracteritzen per centrar el procés d'aprenentatge en l'alumne, promovent la seva participació activa i responsabilitat. Aquest enfocament busca transformar l'aula tradicional en un espai dinàmic on l'alumnat construeix el seu coneixement a través de l'experiència, la interacció i la reflexió.

Entre les metodologies actives més reconegudes es troben:

- **Aprenentatge Basat en Projectes (ABP):** consisteix a desenvolupar projectes interdisciplinaris que permeten a l'alumnat abordar problemes reals, fomentant la recerca, la col·laboració i l'aplicació pràctica dels coneixements.
- **Aprenentatge Cooperatiu:** estratègia que promou el treball en equip, on els alumnes es donen suport mútuament per a aconseguir objectius comuns, desenvolupant habilitats socials i emocionals.
- **Aula Invertida (Flipped Classroom):** model que inverteix el procés tradicional, assignant a l'alumne la revisió prèvia de continguts a casa, per a dedicar el temps de classe a activitats pràctiques i col·laboratives.
- **Gamificació:** ús d'elements propis del joc en l'aprenentatge per a augmentar la motivació i el compromís de l'alumnat.

Aquestes metodologies contribueixen al desenvolupament de competències clau com el pensament crític, la creativitat, l'autonomia, la comunicació i el treball en equip, afavorint un aprenentatge significatiu i adaptat a la diversitat.

4. Relació entre formació contínua i metodologies actives

La formació contínua és clau perquè els docents puguin implementar amb èxit les metodologies actives. A través de programes formatius específics, els docents adquireixen coneixements teòrics i pràctics sobre aquestes metodologies, aprenen a dissenyar activitats i avaluen el seu impacte en l'aprenentatge.

A més, la formació permanent fomenta la reflexió crítica sobre la pràctica docent i la col·laboració entre professionals, generant comunitats d'aprenentatge que impulsen la innovació educativa. La formació també facilita la integració de recursos digitals i tecnològics que enriqueixen l'aplicació de metodologies actives.

En aquest sentit, la formació contínua no sols aporta noves tècniques, sinó que promou un canvi de mentalitat que impulsa una cultura educativa centrada en la millora contínua i l'atenció a la diversitat.

5. Casos d'èxit i experiències pràctiques

A continuació, presentem alguns casos pràctics que il·lustren l'impacte positiu de la formació contínua en l'aplicació de metodologies actives:

Cas 1: Aprenentatge Basat en Projectes en un col·legi urbà

Un col·legi públic d'educació primària, situat en un entorn urbà, va decidir impulsar un procés de transformació metodològica a través de la formació contínua en Aprenentatge Basat en Projectes (ABP). Per a facilitar l'accés de tot el claustre i respectar la diversitat d'horaris, el centre va optar per realitzar la formació en modalitat online.

El programa formatiu oferia una combinació de continguts teòrics i activitats pràctiques, dissenyades específicament per a l'aplicació de l'ABP en entorns reals. A través d'una plataforma digital, el professorat va poder explorar les bases pedagògiques de l'ABP, aprendre tècniques per a la planificació de projectes interdisciplinaris i adquirir eines digitals que faciliten l'avaluació competencial i l'autoavaluació de l'alumnat.

Durant la formació, els docents van dissenyar projectes relacionats amb problemàtiques rellevants de l'entorn local, com la gestió sostenible de l'aigua, el reciclatge o la millora dels espais públics. Aquests projectes van permetre a l'alumnat investigar, proposar solucions i presentar les seves conclusions davant la comunitat educativa, integrant coneixements de diverses àrees curriculars.

La implementació de l'ABP, després de la formació en línia, va generar resultats molt positius. L'alumnat va mostrar una major implicació en el seu propi aprenentatge, va desenvolupar habilitats per al treball cooperatiu, la comunicació efectiva i la presa de decisions responsables. A més, es van registrar millores en els resultats acadèmics i en l'adquisició de competències socials i emocionals com l'empatia i la resolució de conflictes.

Així mateix, l'experiència va propiciar una major col·laboració entre el professorat i va consolidar el paper de l'escola com a agent actiu en la comunitat. Aquest cas evidencia com

la formació en línia, ben dissenyada i aplicada, pot ser un motor efectiu per a la implantació de metodologies actives que transformen la pràctica educativa i afavoreixen un aprenentatge significatiu i contextualitzat.

Cas 2: Aula Invertida en un centre concertat de primària

Un centre concertat de primària va implementar un programa de formació contínua online dirigit al seu professorat, centrat en la metodologia de l'Aula Invertida (Flipped Classroom). La formació va combinar continguts teòrics amb tallers pràctics virtuals, perquè els docents adquirissin competències en el disseny de materials digitals i en l'aplicació d'estratègies didàctiques innovadores que afavorissin un aprenentatge més actiu i personalitzat.

Durant el procés formatiu, els docents van aprendre a crear recursos digitals com a vídeos explicatius i presentacions interactives que els alumnes podien revisar de manera autònoma a casa. Aquest enfocament va permetre que el temps presencial es dediqués a activitats pràctiques, resolució de dubtes, debats i treballs col·laboratius, promovent una participació més activa i significativa de l'alumnat.

Com a resultat d'aquesta transformació metodològica, es va observar un augment notable en la motivació i en la participació activa dels alumnes. Aquests van desenvolupar major autonomia en el seu aprenentatge i van millorar les seves habilitats per a organitzar-se i gestionar el temps. A més, es va constatar una millora en la preparació per a les avaluacions, evidenciant una comprensió més profunda i duradora dels continguts impartits.

Aquesta experiència va reflectir el potencial de la formació online per a capacitar al professorat en metodologies innovadores que dinamitzen l'aula i col·loquen a l'alumnat en el centre del procés educatiu, afavorint ambients inclusius i adaptats a les necessitats actuals.

Cas 3: Gamificació en un centre privat

Un centre privat d'educació secundària va implementar un programa de formació contínua online orientat a capacitar al professorat en l'ús de la gamificació aplicada a matèries com a matemàtiques i llengua. Durant el procés formatiu virtual, els docents van adquirir competències per a dissenyar i desenvolupar activitats educatives lúdiques que incorporaven

elements de joc, com ara punts, reptes, nivells i recompenses, amb la finalitat d'augmentar la motivació i el compromís de l'alumnat.

Gràcies a aquesta capacitació, el professorat va poder adaptar els continguts curriculars a formats més atractius i dinàmics, afavorint una participació activa i un aprenentatge significatiu. Les activitats gamificades van facilitar la creació d'un entorn de classe més interactiu i col·laboratiu, en el qual els alumnes van mostrar un major interès per les assignatures, millorant la seva concentració i disposició per a aprendre.

Els resultats es van reflectir en una millora notable en l'assistència i participació en classe, així com en un increment significatiu del rendiment acadèmic. A més, la gamificació va contribuir al desenvolupament d'habilitats socials i emocionals fonamentals, com la perseverança, l'autonomia i el treball en equip.

Aquest cas exemplifica com la formació contínua online permet al professorat aplicar metodologies actives adaptades als contextos i necessitats específiques, promovent un aprenentatge més motivador, inclusiu i efectiu.

6. Reptes i desafiaments

Malgrat els beneficis evidents, la formació contínua i la implementació de metodologies actives enfronten diversos desafiaments. La resistència al canvi per part d'alguns docents o equips directius pot limitar l'adopció de noves pràctiques. A més, les limitacions en recursos materials, tecnològics i de temps són obstacles freqüents.

Un altre repte important és la falta de formació específica i acompanyament adequat, la qual cosa pot generar inseguretat o desmotivació entre el professorat. Així mateix, la sobrecàrrega laboral i la falta de reconeixement professional dificulten la participació en processos formatius.

Per a superar aquests desafiaments és necessari dissenyar polítiques educatives integrals que facilitin l'accés a la formació, proporcionin recursos adequats i fomentin una cultura de col·laboració i suport dins dels centres educatius.

7. Recomanacions per a fomentar la formació en metodologies actives

Per a maximitzar l'impacte de la formació contínua en metodologies actives, es recomana:

- Dissenyar programes formatius pràctics, centrats en l'aplicació directa a l'aula i en la resolució de problemes reals.
- Promoure espais d'aprenentatge col·laboratiu entre docents, afavorint l'intercanvi d'experiències i la reflexió conjunta.
- Garantir recursos materials i tecnològics que facilitin la integració de metodologies actives.
- Establir incentius i reconeixement professional per al professorat que participa en processos formatius i innovadors.
- Incloure la formació contínua com a part de la planificació estratègica dels centres i les polítiques educatives.

Aquestes mesures contribuïran a consolidar una cultura d'innovació i millora contínua en el sistema educatiu.

8. Conclusions

La formació contínua és un pilar fonamental per al desenvolupament professional docent i la implementació reeixida de metodologies actives. A través de la capacitat permanent, els docents adquireixen les competències necessàries per a transformar les seves pràctiques, respondre a les demandes de l'educació actual i millorar l'aprenentatge de l'alumnat.

Invertir en la formació contínua i en metodologies actives suposa avançar cap a una educació més dinàmica, inclusiva i adaptada a les necessitats del segle XXI, amb beneficis per als alumnes, els docents i la societat en general.

9. Referències i fonts consultades

A continuació, es presenten les fonts i estudis consultats que fonamenten el contingut d'aquest informe:

Instituto Nacional de Tecnologías Educativas y de Formación del Profesorado (INTEF). (2022). Marco de Referencia de la Competencia Digital Docente.

Ministerio de Educación y Formación Profesional (Espanya). (2020). Plan de Digitalización y Competencias Digitales del Sistema Educativo.

European Commission. (2019). Supporting teacher competence development for better learning outcomes. European Union.

UNESCO. (2021). Global Education Monitoring Report 2021: Non-State Actors in Education. UNESCO Publishing.

Darling-Hammond, L., et al. (2017). Effective Teacher Professional Development. Learning Policy Institute.

Hargreaves, A., & Fullan, M. (2012). Professional Capital: Transforming Teaching in Every School. Teachers College Press.

Fernández-Cruz, M., & Bullen, M. (2019). Innovación educativa: Metodologías activas y formación docente. Revista Iberoamericana de Educación.

Sánchez, R. (2021). Formación docente y cambio pedagógico en España. Editorial Narcea.